

EO-WEIJERSPRAASVRAAG 2026

NIEUWE WEGEN VOOR EEN GEZONDE FOODVALLEY

RADEMACHER / DE VRIES

Kruithuisstraat 13, 1018 WJ
Amsterdam, Nederland
+31 (0)20 369 72 97
info@rademacherdevries.com

Nederlandse Toer Fiets Unie
Landjuweel 62
3905 PH veenendaal
info@ntfu.nl

01. INTRODUCTIE NAAR EEN GEZOND LANDELIJK GEBIED IN DE FOODREGIO

Werken aan nieuwe wegen voor de Foodvalley
Werken aan ruimte, gezondheid en geluk
Fietsen als motor van de regionale gezondheid

02. VISIE EN AANPAK NIEUWE WEGEN VOOR DE FOODVALLEY

De foodvalley: een regio met twee zijdes
Regionale opgave
Repetatief en rigide landschap
Gezondheidsdiagnose foodregio
Een aantrekkelijk en gezond agrarisch
middengebied
Een gezonde regionale beekenstructuur

03. METHODE ONTWIKKELING PILOT ACHTERVELD

In vijf stappen naar een lokaal gezond netwerk
Een gezondheidsverbetering voor alle typen
inwoners

04. HANDELINGSPERSPECTIEF EEN REGIONALE GEZONDHEIDSCOALITIE

Opschalen in de Foodvalley
Aanpak op nationaal niveau

01. INTRODUCTIE – NAAR EEN GEZOND LANDELIJK GEBIED

In het kort

WERKEN AAN NIEUWE WEGEN VOOR DE FOODVALLEY

DOEL: EEN GEZOND EN AANTREKKELIJK LANDELIJK GEBIED

Een duurzame en gezonde leefomgeving vraagt om een nieuwe balans tussen mens, dier en natuur. In de Foodvalley komen deze belangen samen in drie urgente ruimtelijke opgaven:

1. Een gezonde bodem en waterstructuur
2. Een duurzame landbouw
3. Een groene verstedelijkingsopgave

Dit voorstel schetst een integrale visie op de gezonde leefomgeving in de Foodvalleyregio. Centraal staat het verbeteren en uitbreiden van een fijnmazig recreatief fietsnetwerk in het middengebied van de Foodvalley. Dit netwerk vormt de verbindende schakel tussen de drie opgaven. Het doel is om via deze aanpak de kwaliteit van het landelijk gebied te verbeteren en het aantrekkelijker, gezonder en toegankelijker te maken.

RESULTAAT: AANPAK VOOR COLLECTIEVE SAMENWERKING AAN EEN GEZONDE REGIO

Dit project is opgezet in samenwerking met de Nederlandse Tourfiets Unie en afgestemd met Natuurmonumenten. Daarmee is een eerste stap gezet naar een bredere regionale samenwerking, die via de EO Wijers prijsvraag wordt uitgebreid met overheden, grondeigenaren, agrariërs en andere stakeholders.

Het resultaat van dit onderzoek is een methodische aanpak in vijf stappen, toepasbaar op regionale en lokale schaal in de Foodvalley. In deze visie tonen wij de ontwikkeling

van een toolkit met handelingsperspectief, die ook in andere regio's met vergelijkbare opgaven kan worden ingezet.

VISIE: NIEUWE WEGEN VOOR DE FOOD-VALLEY

Het project richt zich op de versterking van het recreatieve fietsnetwerk in het landelijk gebied en draagt daarmee direct en indirect bij aan de gezondheid van mens, dier en natuur. Door uitbreiding en herontwerp van het netwerk wordt het landschap aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers, terwijl dagelijkse beweging, ontmoeting en gezondheid op brede schaal worden gestimuleerd.

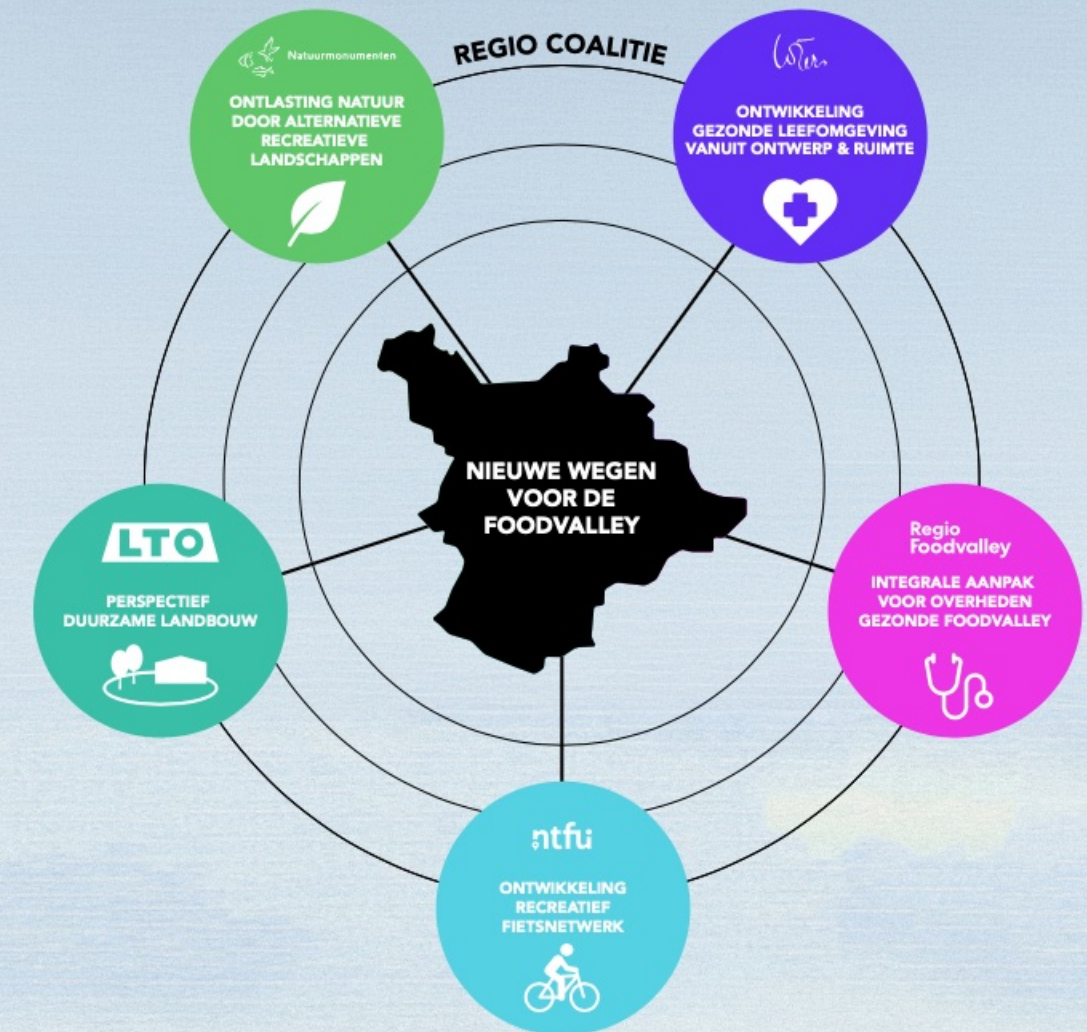
In deze visie kiezen we voor een haalbare en realistische aanpak, waarmee betrokken partijen op korte termijn kunnen starten. Door verkwikkende vergezichten te combineren met tastbare maatregelen wordt samenwerking tussen regiopartners concreet en uitvoerbaar.

Uit de gesprekken tijdens de regioateliers met de Foodvalley hebben we drie uitgangspunten voor dit project benoemd:

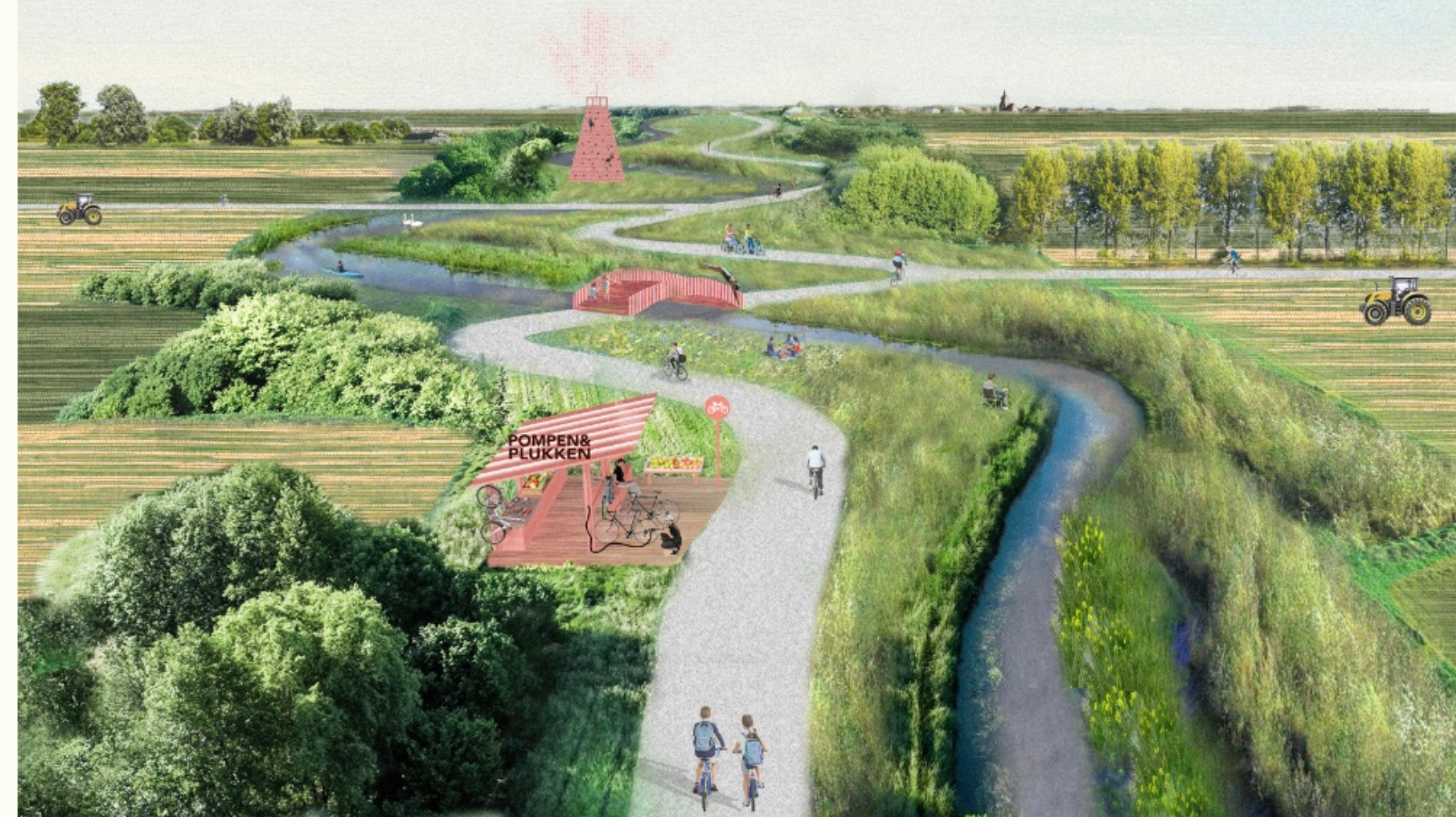
1. De aanpak is toepasbaar in heel Nederland, maar sluit in de uitwerking aan op regionale karakteristieken en opgaven.
2. De visie biedt een regionaal raamwerk voor ruimtelijke maatregelen die op lange termijn tot verbetering leiden.
3. De visie bestaat uit lokale projecten die als bouwstenen bijdragen aan een gezamenlijk regionaal doel.

De stappen die zijn genomen gedurende het EO-weijers traject om te komen tot een toolkit voor de verbetering van het landelijke gebied

Samenwerking Regio Coalitie

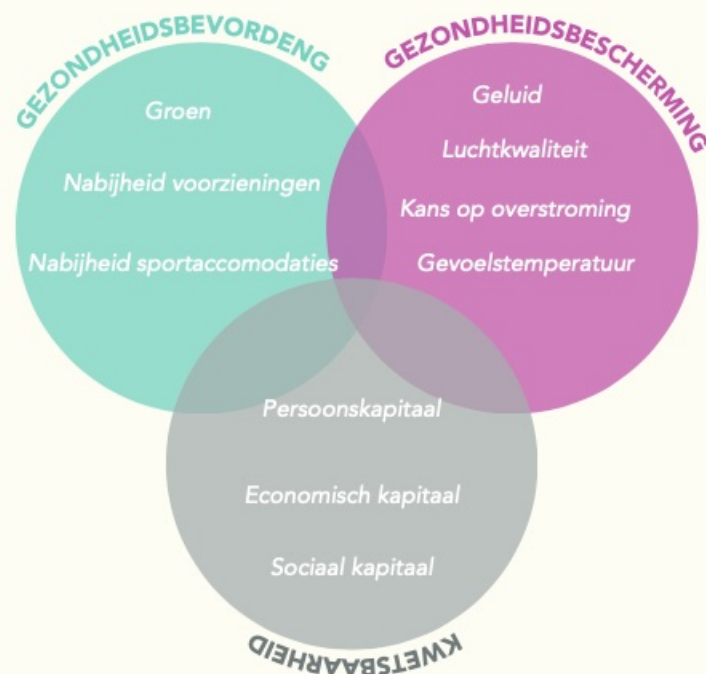

Uitgangspunten

WERKEN AAN DE RUIMTE, GEZONDHEID EN GELUK

KOPPELEN VAN RUIMTELIJK EN GEZONDHEIDSDOMEIN

De gezonde leefomgeving is een breed begrip en laat zich niet voor iedereen op dezelfde manier definiëren. Onderzoek laat zien dat gezondheidsverschillen in Nederland niet simpelweg samenvallen met stad versus platteland. Stedelijke gebieden kennen vaker gezondheidsdruk door milieubelasting, geluid, hitte, drukte en sociaaleconomische segregatie. Landelijke en perifere regio's hebben vaker te maken met vergrijzing, verschraling van voorzieningen en kwetsbare sociale netwerken. In Nederland worden verschillende modellen gebruikt om de relatie tussen leefomgeving en gezondheid te structureren. De essentie daarvan is een driedeling tussen gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en kwetsbaarheid van de bevolking. Wij nemen het RIVM model als uitgangspunt om de gezondheidsdiagnose van regio's en plekken te kunnen stellen en de samenwerking met andere sectoren te structureren.

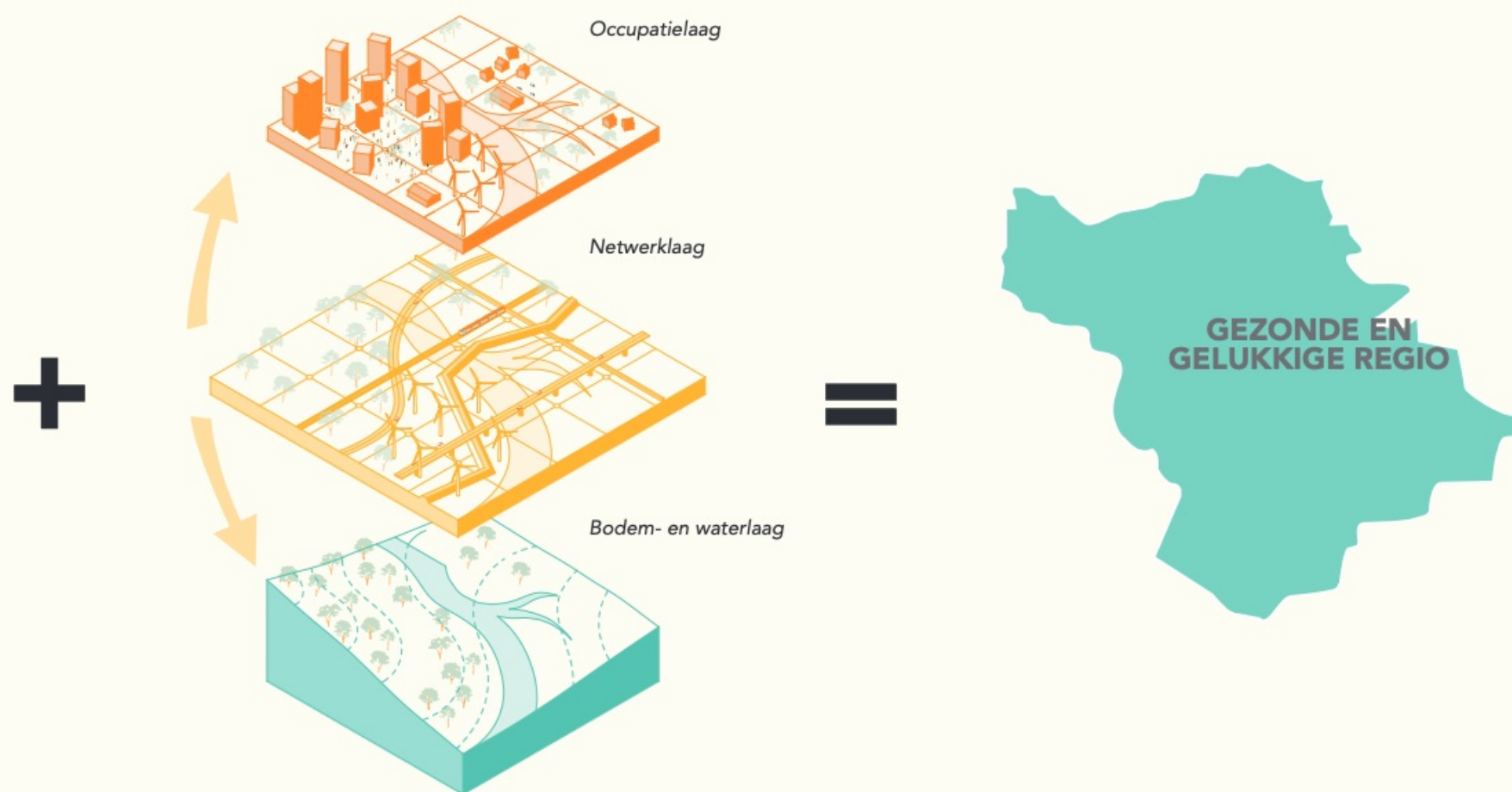

DE LAGENMETHODE: VERTREKKEN VANUIT DE NETWERKLAAG

Wij geloven dat een goede balans tussen natuur, mens en dier op lange termijn leidt tot een gezond landelijk gebied. Om aan deze balans te werken gebruiken we de lagenmethode voor ruimtelijke vraagstukken. Deze methode is inmiddels bekend en geland in het Nederlandse beleidslandschap, maar staat nog aan het begin van een langdurige implementatiefase.

De bodem en waterlaag als sturende basis voor de netwerklaag en occupatielaag is een belangrijk vertrekpunt in onze visie. Tegelijkertijd kiezen wij ervoor om de netwerklaag als ingang te nemen voor een gezonde regio. Door nieuwe verbindingen te maken en bestaande routes op te laden, worden gezondheidsfuncties, voorzieningen en landschappen beter bereikbaar. De mobiliteit van het fietsen leidt daarbij tot directe gezondheidswinst.

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is.
(bron: RIVM)

Aanpak

FIETSEN ALS MOTOR VAN DE REGIONALE GEZONDHEID

FIETSEN EN DE DIRECTE IMPACT OP GEZONDHEID

Fietsen is in Nederland onderdeel van de cultuur. Het is vanzelfsprekend, alledaags en diep verweven met ons dagelijkse leven. De directe gezondheidseffecten van fietsen zijn breed bekend. Door te fietsen bewegen mensen meer, zonder dat zij actief hoeven te sporten. Deze dagelijkse microbewegingen stapelen zich op en dragen bij aan de preventie van chronische ziekten, zoals hart en vaatziekten, diabetes en overgewicht. Ook de bredere maatschappelijke effecten van fietsen zijn gezond. Meer fietsen betekent minder autogebruik, minder luchtvervuiling, minder geluidsoverlast en een aantrekkelijkere leefomgeving.

Daarbij zijn nuances belangrijk. Fietsen is niet automatisch overal even gezond of veilig. De baten hangen sterk samen met infrastructuur, verkeersveiligheid, luchtkwaliteit en ruimtelijke inrichting. Juist daarom is Nederland interessant: het gezondheidseffect ontstaat niet alleen doordat Nederlanders graag fietsen, maar door een ruimtelijk en infrastructureel systeem waarin fietsen praktisch, veilig en sociaal normaal is. De kwaliteit van dit netwerk verschilt sterk per regio en per plek. Juist daar ligt veel gezondheidswinst.

Met deze visie bouwen we voort op een bestaande fietscultuur, om de gezondheid van iedereen te verbeteren, met bijzondere aandacht voor mensen met minder vanzelfsprekende toegang tot een gezonde leefomgeving.

FIETSEN EN DE INDIRECTE GEZONDHEIDSIMPACT

Niet alleen de directe effecten op het lichaam zijn belangrijk. Ook de indirecte gevolgen van fietsen en van investeringen in kwalitatieve fietsnetwerken dragen bij aan een gezondere en gelukkigere leefomgeving. Een beter presterend netwerk maakt zinvolle en efficiënte verbindingen mogelijk. Schoolgaande kinderen kunnen zich veiliger verplaatsen.

Ouderen blijven langer zelfstandig mobiel. Bewoners krijgen betere toegang tot werk, onderwijs, zorg, winkels, openbaar vervoer en sociale plekken. Daarvoor moet het netwerk als geheel worden verbeterd. Tracés moeten veiliger, aantrekkelijker en logischer worden ontworpen. Missing links moeten worden toegevoegd. Waar nodig moet het netwerk worden verdicht. Bestemmingen, knooppunten en rustpunten moeten worden toegevoegd en versterkt.

Een goed fietsnetwerk kan gezondheidsverschillen in een samenleving verkleinen wanneer het dagelijkse beweging koppelt aan toegang tot voorzieningen. Een los recreatief fietspad heeft beperkte impact. Een veilig, direct en doorlopend netwerk dat dagelijkse bestemmingen bereikbaar maakt, kan daarentegen structureel bijdragen aan gezondheid en kansgelijkheid. Het regionale fietsnetwerk verbindt bovendien inwoners van stad en land. Door dit netwerk te verbeteren ontstaat meer uitwisseling tussen verschillende ruimtelijke domeinen en kunnen sterkere, evenwichtigere gemeenschappen ontstaan.

HET FIETSNETWERK INZETTEN VOOR ANDERE REGIONALE OPGAVEN

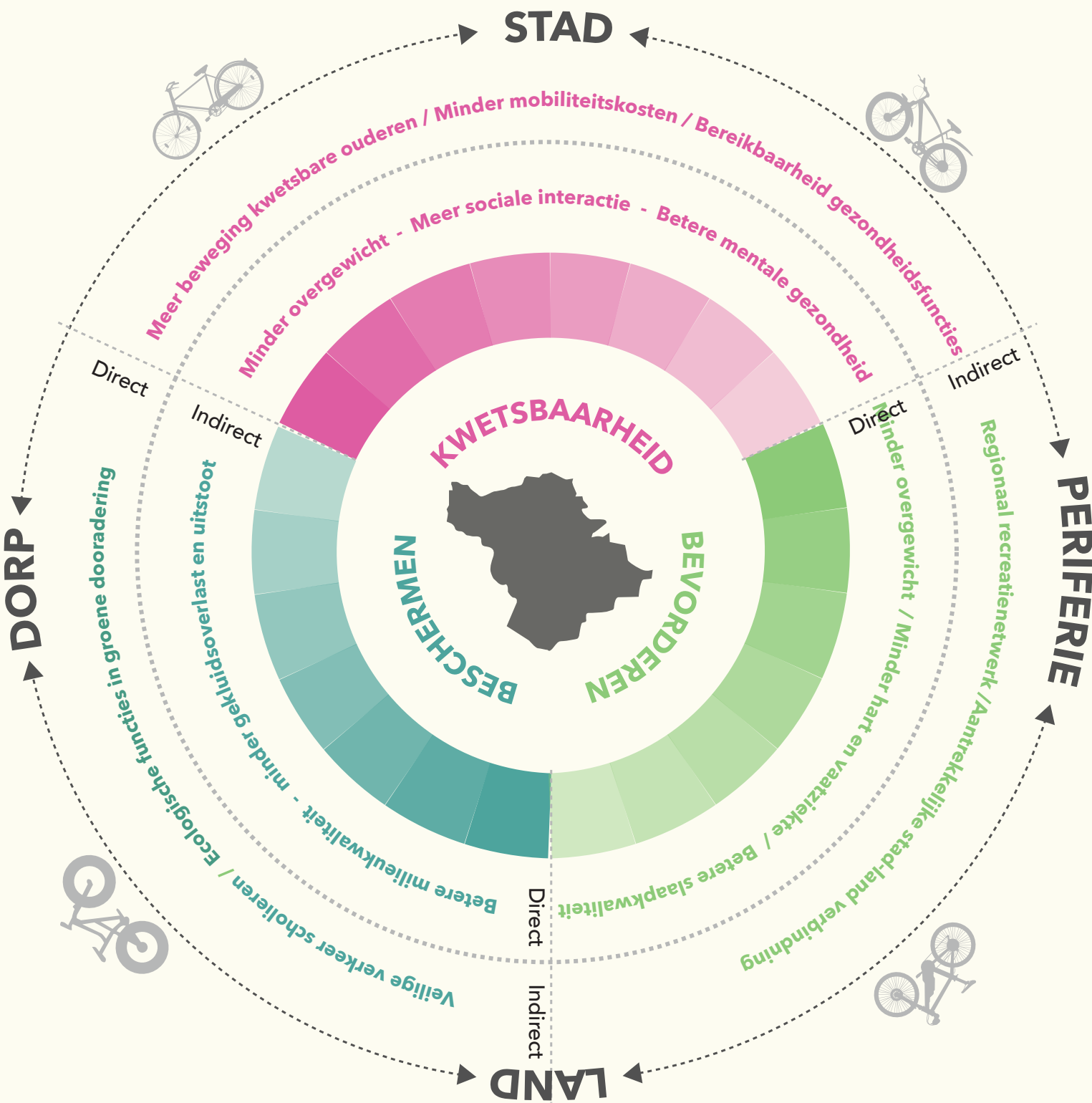
Een belangrijke eigenschap van netwerkontwerp is de mogelijkheid om verschillende opgaven met elkaar te verbinden. Het netwerk kan drager worden van nieuwe functies en verbeteringen in andere lagen, zoals bodem, water en occupatie. In deze visie koppelen we de hydrologische opgave in de Foodvalley aan het fietsnetwerk. Zo ontstaat een regionale, ruimtelijk aantrekkelijke recreatiestructuur, terwijl tegelijkertijd meer ruimte ontstaat voor beken, waterberging en natuurontwikkeling.

WERKEN AAN HET NETWERK

Op een gezond fietsnetwerk ontstaan punten, lijnen en zones die mensen verbinden en samenbrengen. De sociale

werking van het netwerk is een grote kans, met name voor landelijke gebieden waar door vergrijzing en economische veranderingen gezondheidsfuncties en voorzieningen onder druk staan.

In deze visie onderzoeken we de potentie van deze drie typen deelprojecten. We laten zien hoe het netwerk regiopartners kan samenbrengen rond een collectieve opgave.

Directe en Indirecte gevolgen van fietsen op de gezonde leefomgeving

02. NIEUWE WEGEN VOOR DE FOODVALLEY

Kansen en uitdagingen REGIONALE OPGAVE

De Foodvalley kent drie overkoepelende regionale opgaven. Het nieuwe fietsnetwerk koppelt de gezondheidsopgave aan deze regio-doelen.

VERBETEREN VAN DE BODEM EN WATERLAAG DOOR AANPASSING VAN DE BEEKSTRUCTUUR

1. Om verdroging tegen te gaan op de hoger gelegen zandgronden van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug moet water langer worden vastgehouden in het agrarische middengebied, in plaats van direct te worden afgevoerd.
2. Door klimaatverandering leiden extreme piekbuien en hittegolven tot wateroverlast en droogtestress. Een nieuwe groenblauwe inrichting van dorpen, steden en landschappen is noodzakelijk.
3. Het terugdringen van nutriëntenverliezen en het bevorderen van een gezonde bodem maken landbouwgebieden beter bestand tegen droogte en klimaatverandering.

EEN DUURZAME LANDBOUWTRANSITIE

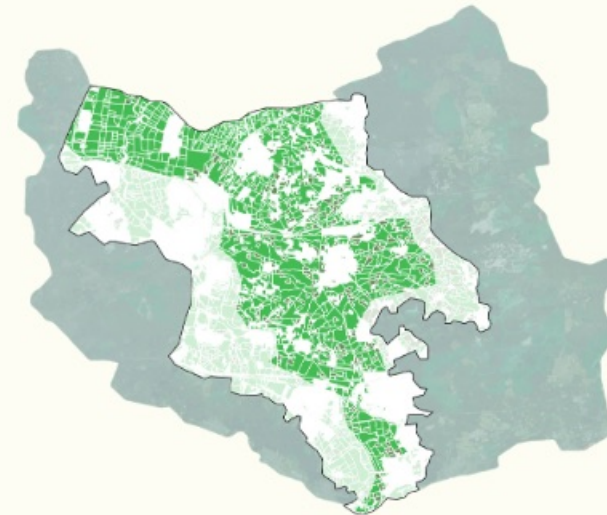
Het middengebied van de Foodvalley bestaat voor een groot deel uit intensieve veeteelt. De stikstofopgave en de noodzakelijke reductie zijn hier groot. Nieuwe vormen van duurzame landbouw zijn noodzakelijk. Ook de impact van pesticiden en nutriënten op biodiversiteit, bodem en water vraagt om een fundamentele omslag.

EEN GROENE VERSTEDELIJKINGSOPGAVE

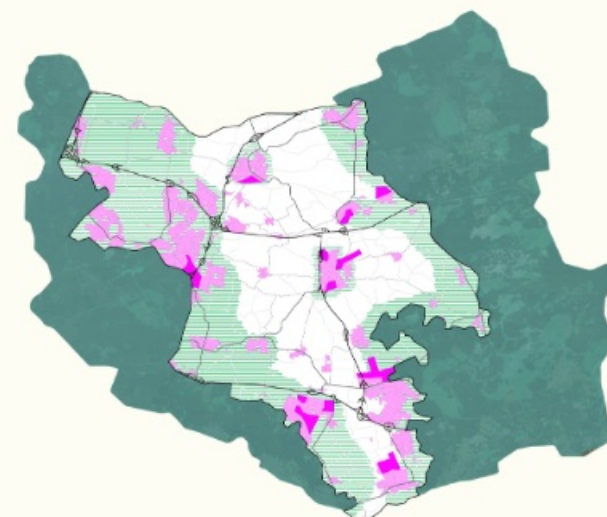
De komende jaren moeten circa 45.000 nieuwe woningen worden toegevoegd rondom bestaande steden. Dit vergroot de druk op de ruimte en versterkt de noodzaak voor kwalitatieve groengebieden in en rond de stad. De natuurgebieden aan weerszijden van de vallei, de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug, worden al intensief gebruikt. Daardoor komen natuurdoelen onder druk te staan. Door in te zetten op een aantrekkelijker middengebied kan de recreatiedruk op deze kwetsbare natuurgebieden afnemen.

Wateropgave in het beeklandschap

Landbouwtransitie opgave in het middengebied

Verstedelijking opgave aan de flanken

Kansen en uitdagingen

DE FOODVALLEY: EEN REGIO MET TWEE ZIJDES

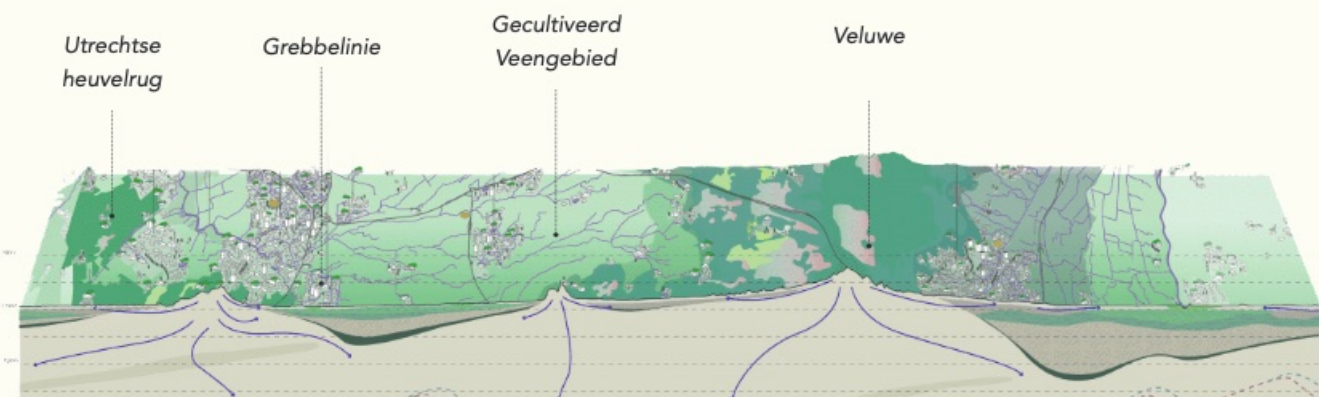
NATUUR EN VERSTEDELIJING OP DE FLANKEN, INTENSIEVE LANDBOUW IN HET MIDDEN

De landschappelijke structuur van de Foodvalley, oftewel de Gelderse Vallei, is ontstaan als een glaciaal bekken tussen twee stuwwallen: de Utrechtse Heuvelrug in het westen en de Veluwe in het oosten. Op de zandgronden aan de flanken ontstonden nederzettingen, met uitzondering van de zandvlakte waar nu Barneveld ligt. Daartussen lagen natte veengebieden, broekbossen en moerassen. Door eeuwenlange ontwatering zijn deze gebieden omgevormd tot het rationele en intensieve landbouwlandschap van vandaag.

In noord-zuidrichting vormt de Grebbelinie, een historische militaire ingreep in het landschap, een aantrekkelijke recreatieve structuur. In oost-westrichting zijn de beken gekanaliseerd en omringd door intensieve landbouw. Daardoor zijn ze vaak slecht toegankelijk en nauwelijksikbaar voor inwoners en recreanten.

EEN HISTORISCHE TWEEDELING IN DE GELDERSE VALLEI

De tweezijdigheid van de vallei is niet alleen landschappelijk, maar ook bestuurlijk relevant. De provinciale grens tussen Utrecht en Gelderland loopt door het midden van de vallei. Het succes van de Foodvalley wordt mede bepaald door de mate waarin beide provincies samenwerken aan gezamenlijke opgaven.

KANSEN VOOR DE OOST WEST VERBINDING

In deze visie zetten we in op de koppeling tussen een gezond recreatief netwerk en de regionale landschapsopgave. De noord-zuidverbinding langs de Grebbelinie is al aantrekkelijk. In oost-westrichting liggen kansen om:

1. Recreatiestructuren te koppelen aan de wateropgave en daarmee de kwaliteit van de beken te versterken.
2. De beleving en mobiliteit van de regio te verbeteren door nieuwe verbindingen te maken tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe.
3. De bestuurlijke samenwerking in de regio ruimtelijk te ondersteunen door verbindende structuren toe te voegen.

De landschapsstructuur van de Foodvalley biedt kansen in de oost-west richting

In de noord-zuid richting vormt de Grebbelinie een aantrekkelijk recreatielandschap

In de oost-west richting zijn gekanaliseerde beken ten midden van private landbouw grond niet beleefbaar

Kansen en uitdagingen REPETATIEF EN RIGIDE LANDSCHAP IN HET MIDDENGEBIED

ORTHOGONAAL EN MONOTOON MIDDENGEBIED

Het middengebied is uitgegroeid tot een van de meest intensieve landbouwgebieden van Europa. De rigide opzet van orthogonale kavels, monofunctionele landbouwbedrijven en logistieke verbindingswegen maakt het gebied economisch efficiënt, maar als recreatief landschap weinig aantrekkelijk. De dichtheid van stallen en bedrijven per hectare is hoog. Dit hangt onder meer samen met de aanwezige veeteelt, waaronder pluimvee en kalveren. De kaarsrechte asfaltwegen versterken het monotone karakter van het landschap. Tegelijkertijd ligt tussen de kavels een bestaand netwerk van verharde en onverharde paden, dat nu vooral door landbouwverkeer wordt gebruikt. Wij zien een kans om deze paden in te zetten voor een aantrekkelijker recreatief netwerk.

Onverharde en ontoegankelijke zandpaden voor agrarisch werkverkeer

Lokale verbindingswegen voor bestemmingsverkeer

Geasfalteerde regionale verkeerswegen

REGIONALE GEZONDHEIDSDIAGNOSE VAN HET MIDDENGEBIED

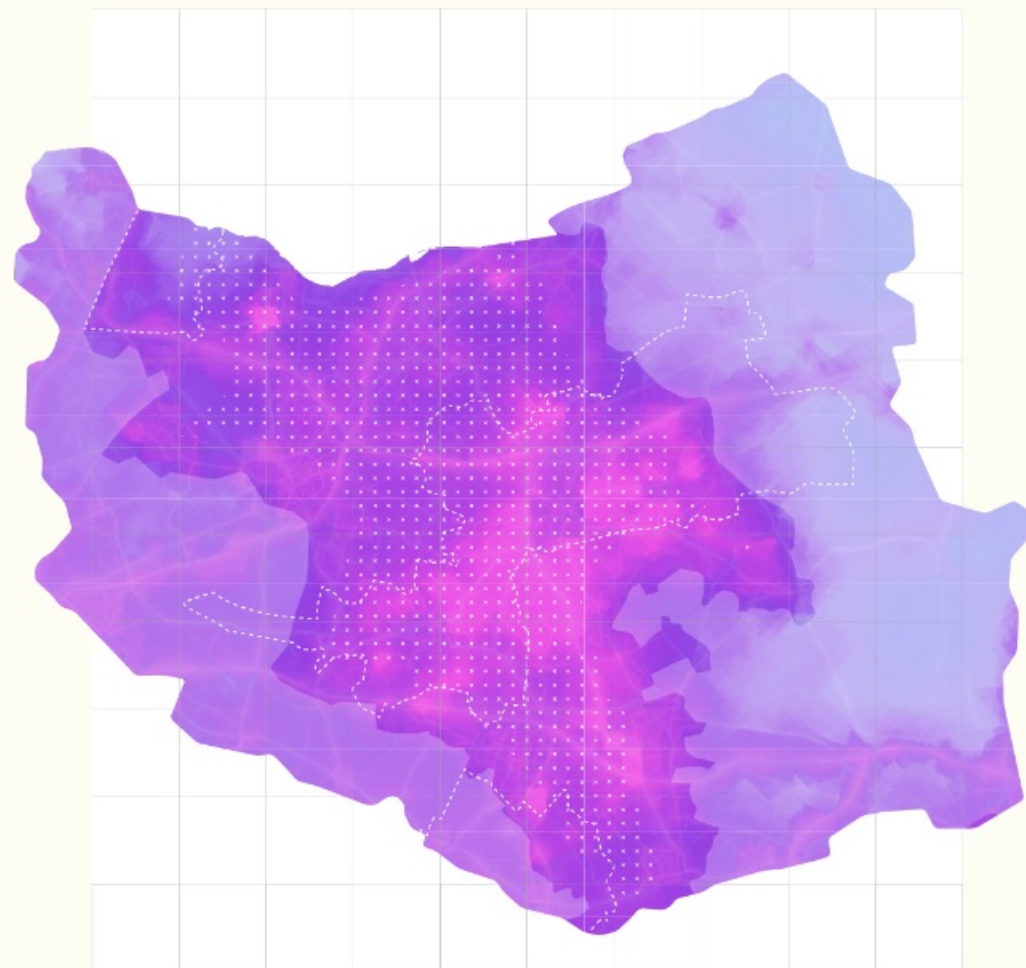
GEZONDHEIDSBESCHERMING IN HET MIDDENGEBIED

Een van de meest prangende gezondheidsproblemen in de Foodvalley is de luchtkwaliteit. De intensieve landbouw, en in het bijzonder de pluimveehouderij, veroorzaakt uitstoot van fijnstof.

Dat heeft negatieve effecten op de gezondheid en verhoogt het risico op luchtwegaandoeningen.

Ook geluid door verkeer en

landbouwactiviteiten vormt een relevante gezondheidsfactor. Daarnaast kent het middengebied een hoge gevoelstemperatuur door het ontbreken van robuuste groenstructuren die schaduw en verkoeling bieden.

GEZONDHEIDSBESCHERMING

Geluidshinder mobiliteit centraal in de regio

Slechte luchtkwaliteit (Fijnstof PM2.5) in centrale zone

Centrale zone met grote geluidshinder door landbouw activiteit

Binnengebied met hoge gevoelstemperatuur door beperkte schaduw

GEZONDHEIDSBEVORDERING IN HET MIDDENGEBIED

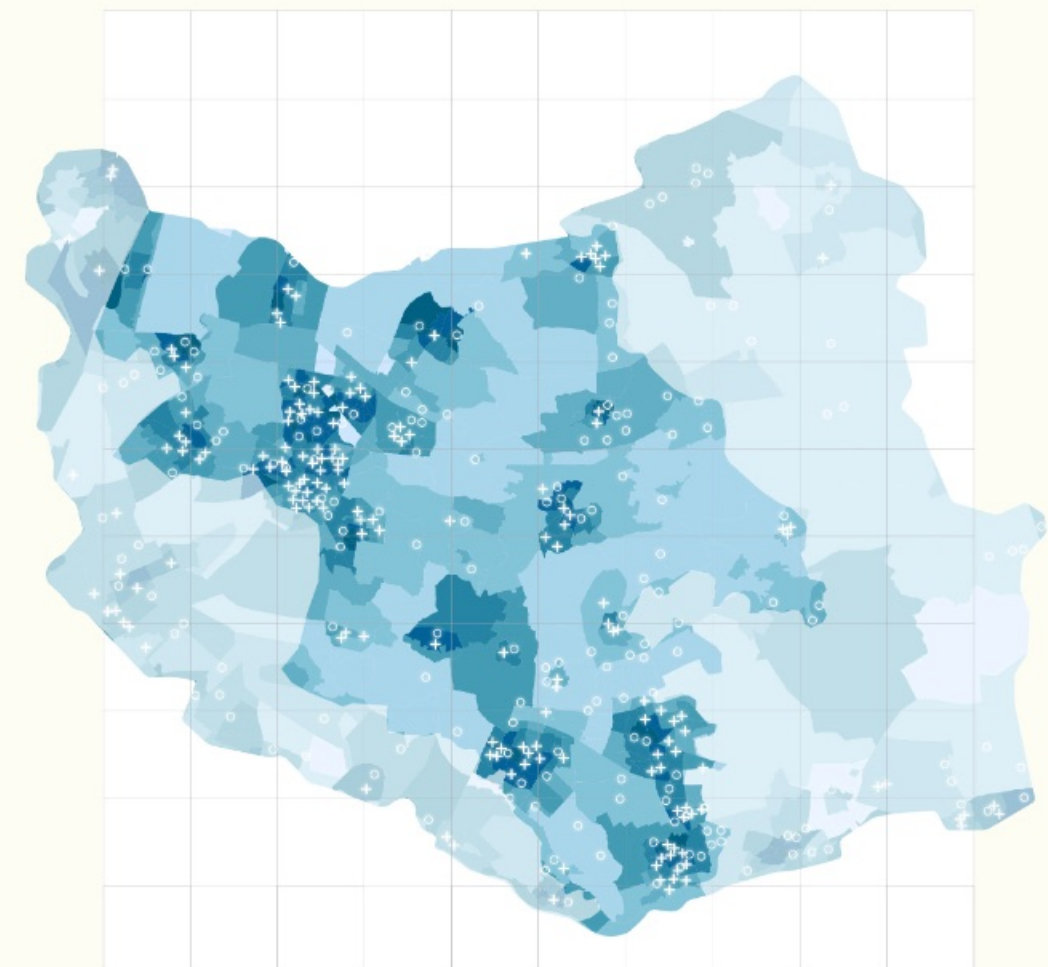
De beweegvriendelijkheid van de leefomgeving scoort in het middengebied relatief laag. Deze score hangt samen met de bereikbaarheid en het aanbod van sport, spel, recreatieve functies en voorzieningen. Ook de aanwezigheid van fiets en wandelpaden telt hierbij mee.

Het aanbod van zorgvoorzieningen is eveneens lager in het landelijk gebied. In stedelijke contexten is deze score logischerwijs hoger door het grotere aanbod. Deze tendens is landelijk herkenbaar. Met een vergrijzende bevolking neemt dit verschil verder toe.

KWETSBAARHEID

De sociale structuur in dorpen biedt houvast voor identiteit en gemeenschapszin. Tegelijkertijd kan het gebrek aan voorzieningen, vermaak en toekomstperspectief voor jongeren leiden tot kwetsbaar gedrag, zoals overmatig alcoholgebruik.

Een goede balans tussen verbinding met stedelijke functies en een sterk landelijk toekomstperspectief draagt daarom ook bij aan de mentale en sociale kant van gezondheid.

GEZONDHEIDSBEVORDERING

LAGE BEWEEGVRIENDELIJKHEID

Sportfuncties incidenteel in middenzone

HOGHE BEWEEGVRIENDELIJKHEID

Zorgfuncties geclusterd rondom steden en dorpen

Doelstelling en concept

EEN AANTREKKELIJK EN GEZOND AGRARISCH MIDDENGEBIED

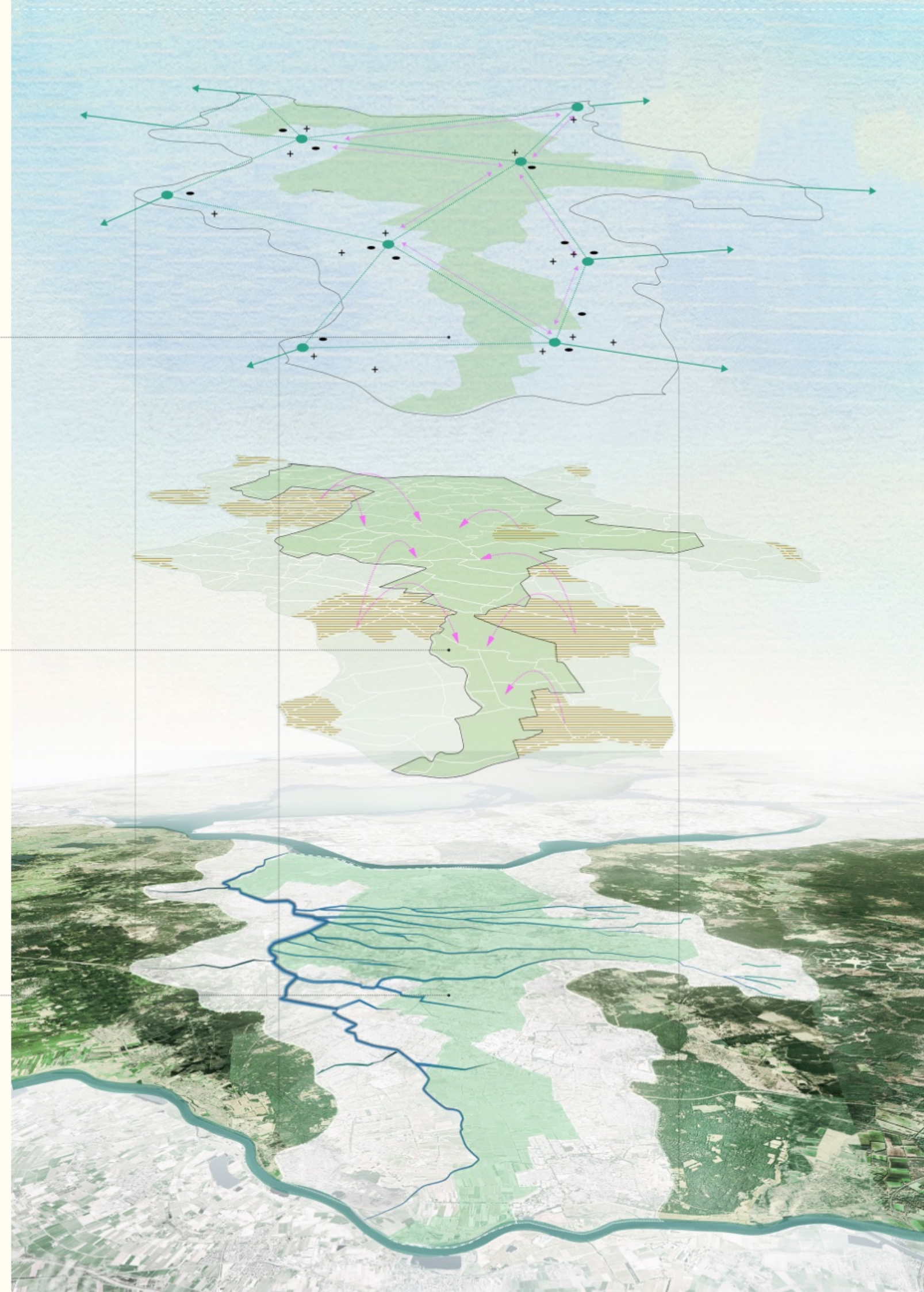
Het middengebied van de Foodvalley is nu nog een monofunctioneel intensief landbouwgebied, maar kan een sleutelrol vervullen in de verbetering van de gezonde leefomgeving op regionaal niveau. We identificeren drie doelen voor het middengebied:

1. Het beeknetwerk in oost westrichting inzetten als basis voor een aantrekkelijk regionaal recreatief netwerk, en daarmee tegelijk de bodem en waterkwaliteit verbeteren. De koppeling van het fietsnetwerk aan de waterlaag heeft ook een positieve impact op de ecologische structuur van de regio. Het nieuwe regionale netwerk sluit aan op de bestaande noord zuidstructuur van de Grebbelinie.
2. Het middengebied opwaarderen tot een aantrekkelijk en goed ontsloten recreatiegebied, dat ruimte biedt aan de ambities van de groene verstedelijkingsopgave. Door betere recreatieve verbindingen en bestemmingen toe te voegen, wordt het gebied complementair aan het stedelijke leven en ontstaat een alternatief voor de overbelaste natuurgebieden.
3. De directe leefomgeving van inwoners in het agrarische middengebied verbeteren door gezonde, veilige en aantrekkelijke verbindingen met zorg, voorzieningen en stedelijke functies. Rond knooppunten op het fietsnetwerk kunnen programma's worden geclusterd en sociale interactie worden versterkt.

**VERBETERING VAN DE
GEZONDE LEEFOMGEVING
VOOR BEWONERS VAN
MIDDENGEBIED**

**AANTREKKELIJK
MIDDENGEBIED VOOR
VERSTEDELIJKINGOPGAVE**

**VERBETERING VAN
DE NATUUR- EN
LANDSCHAPSKWALITEIT IN
HET MIDDENGEBIED**

Concept

REGIONAAL BEKENLANDSCHAP ALS ONDERLEGGER VOOR GEZOND BEWEGINGSNETWERK

KOPPELEN VAN BODEM EN WATEROPGAVE AAN HET REGIONALE RECREATIENETWERK

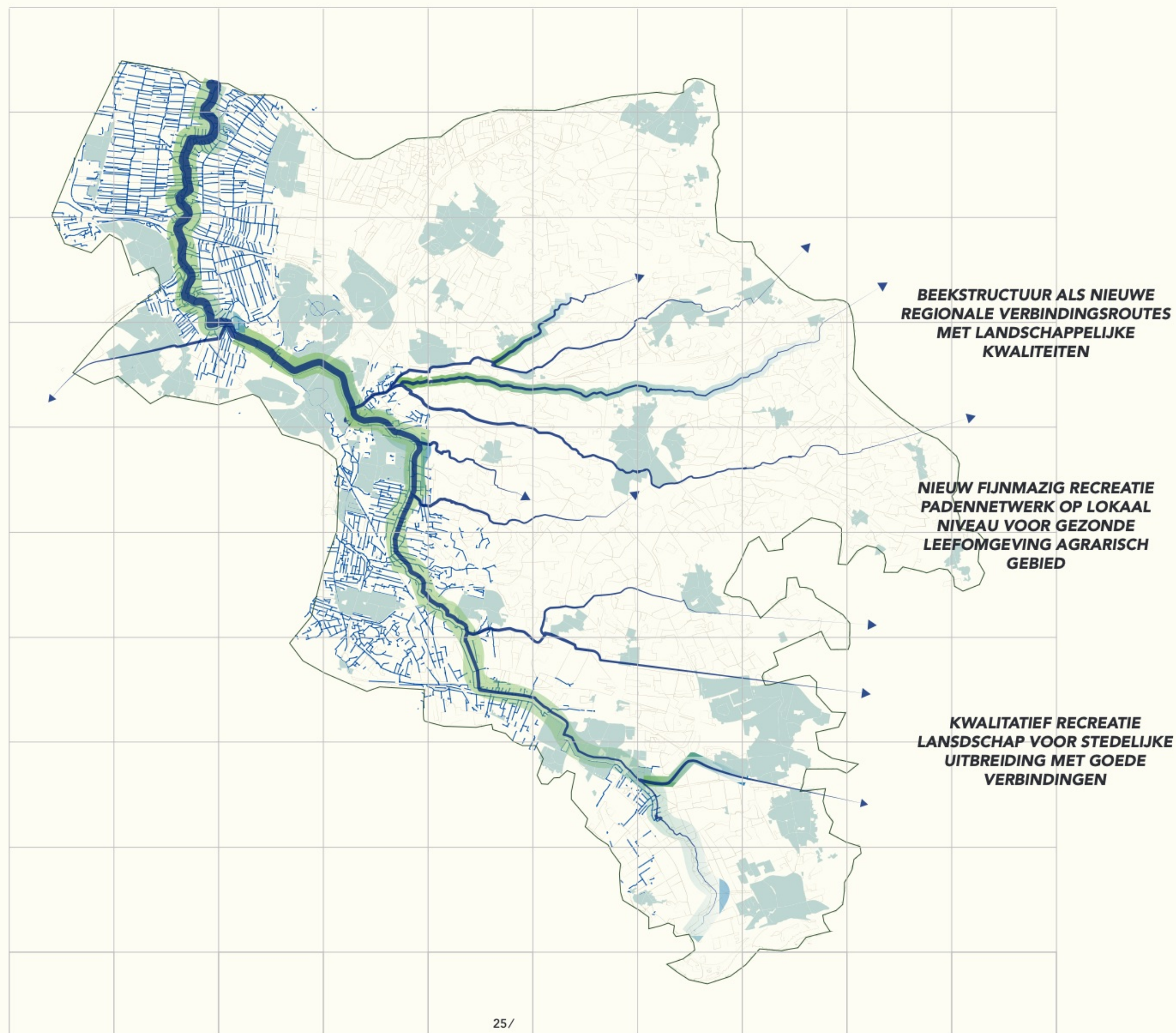
Onze visie voor de Foodvalley zet de doorontwikkeling van het bekenland in oost westrichting neer als gemeenschappelijk doel voor alle betrokken partijen in de regio. We koppelen de bodem en wateropgave aan de netwerklaag door nieuwe recreatieroutes toe te voegen op regionaal niveau.

Hierdoor ontstaat een fijnmazige groenblauwe dooradering die verschillende landschapstypen aan elkaar rijgt en de ervaring van de regio versterkt.

KOPPELING MET DE LOKALE GEZONDHEIDSGEGAVEN

Het regionale vergezicht is een wenkend perspectief dat door waterschap en provincies verder moet worden uitgewerkt. Het biedt houvast voor de lange termijn, maar vraagt om lokale uitwerking op gemeentelijk niveau, in nauwe samenwerking met private grondeigenaren.

De gezonde leefomgeving ontstaat door verbetering van het fijnmazige netwerk tussen de regionale structuren. Aan de hand van een pilotstudie in het volgende hoofdstuk maken we een aantal ingrepen inzichtelijk, met de bijbehorende positieve effecten op de gezondheid van mens, natuur en dier.

03. PILOTGEBIED ACHTERVELD

Pilot-gebied Achterveld IN VIJF STAPPEN NAAR EEN LOKAAL GEZOND NETWERK

ONTWIKKELING VAN EEN AANPAK VIA PILOTGEBIED ACHTERVELD

Wij gebruiken het dorp Achterveld als pilot om tot een stapsgewijze aanpak te komen voor verbetering van de lokale leefomgeving binnen de regionale doelstelling van een versterkt recreatief en hydrologisch bekenlandschap. In dit hoofdstuk tonen we stapsgewijs hoe verbetering van het recreatieve netwerk kan leiden tot lokale meerwaarde.

TUSSEN DE MODDERBEEK EN DE GROTE BARNEVELDSE BEEK

Achterveld ligt geografisch tussen twee regionale beken: de Modderbeek en de Grote Barneveldse Beek. Het dorp ligt tussen Amersfoort en Barneveld en is typerend voor de landelijke conditie in de Foodvalley.

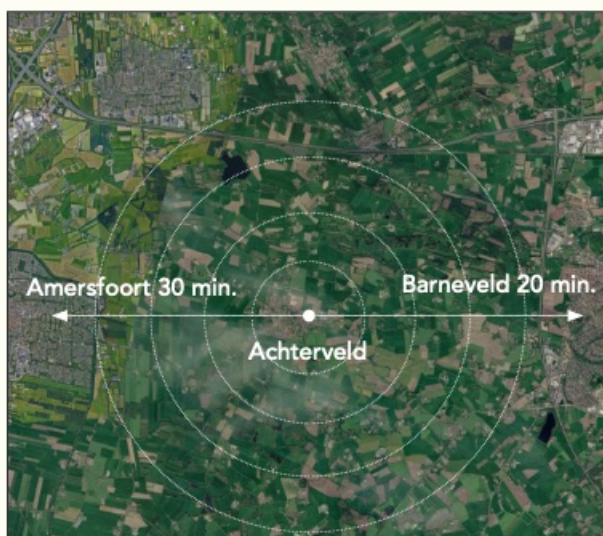
DOORBOUWEN OP HISTORISCH CULTUURLANDSCHAP EN BESTAANDE AGRARISCHE PADEN

De oude landschapsstructuur van Achterveld wordt gekenmerkt door een rijk netwerk van historische paden, zoals karrepaden en kerkenpaden. Door schaalvergroting in de landbouw en infrastructurele aanpassingen zijn veel van deze paden niet langer ervaarbaar. Aan dit netwerk ligt een rijkdom aan plekken en knooppunten die verankerd zijn in de geschiedenis van het dorp en de gemeenschap.

Wij gebruiken dit oude netwerk als uitgangspunt voor uitbreiding van het recreatieve netwerk over en langs private gronden. Uit precedents in Nederland, zoals het klompenpadenproject, blijkt dat agrariërs hier in principe voor openstaan wanneer de structuur al bestaat en de historische waarde herkenbaar is. Zo worden op lokaal niveau meer strekkende meters recreatief netwerk toegevoegd en neemt de binding met de plek toe.

Het dorp Achterveld is representatief voor woongemeenschappen in de Foodvalley

Fietsafstand tot voorzieningen en functies vanuit Achterveld

Achterveld omstreeks 1940 toont rijkheid aan landschapselementen

Pilot-gebied Achterveld

IN VIJF STAPPEN NAAR EEN GEZOND LOKAAL NETWERK

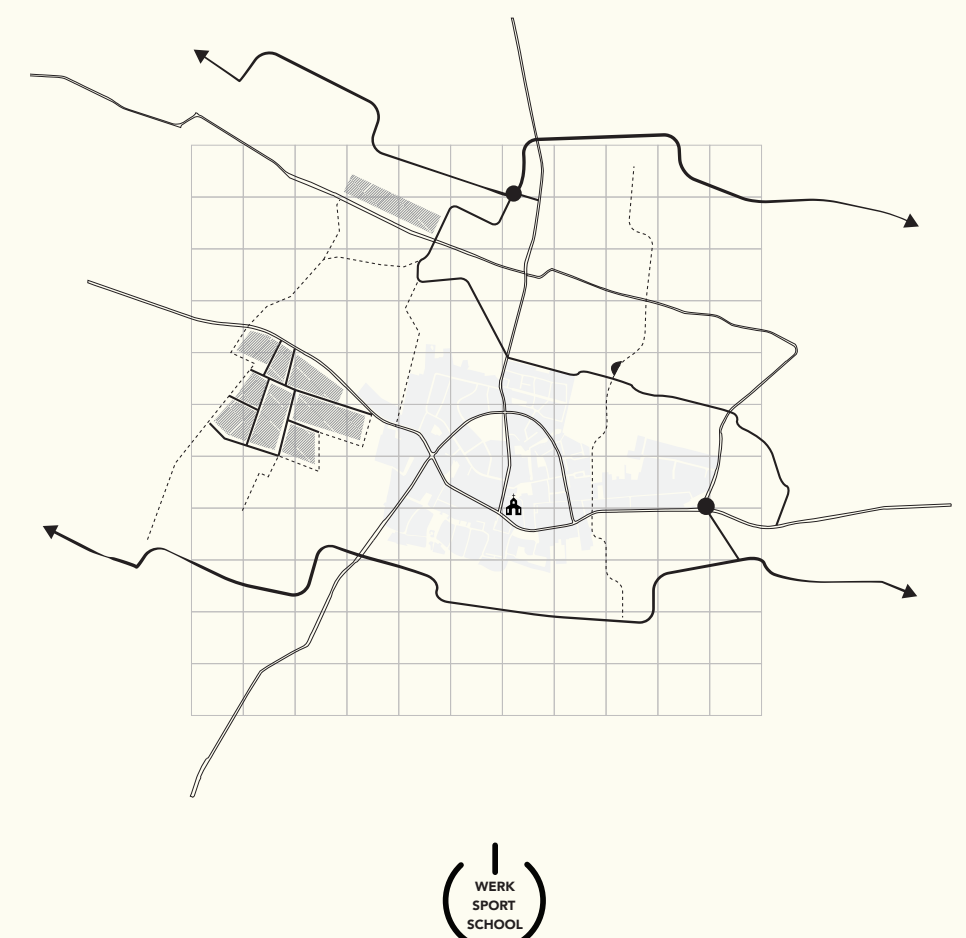
1. KOPPELEN LOKAAL NETWERK AAN REGIONALE BODEM- EN WATEROPGAVE

- + Aanleg van nieuw wandel- en fietspaden langs de Modderbeek en de grote Barneveldsebeek
- + Re-naturalisering en klimaatopgave combineren met ruimte voor recreatief netwerk voor voet- en fietsverkeer
- + Beleefbaar en ervaarbaar maken van hydrologische structuren in het landschap door nieuwe toegangswegen
- + Alternatieve veilige fietsroute voor schoolgaande kinderen richting Barneveld
- + Activeren van verbindingroutes tussen de rivieren in Noord-Zuid richting

2. HERSTELLEN EN ONTSLUITEN VAN CULTUURHISTORISCHE PADEN EN PLEKKEN

- + Bestaande historische karrepaden en kerkenpaden worden zichtbaar en toegankelijk gemaakt
- + Cultuur historische plekken en landschapselementen worden ontsloten op het fijnmazige netwerk

3. NETWERK UITBREIDING

- + Aanbrengen van missing-link paden die gezonde agrarische bedrijven ontsluiten op het toeristische netwerk en daarmee verdienmodel via toerisme vergroten
- + Netwerk van paden uitbreiden die leiden tot een aantrekkelijk "rondje om het dorp" voor wandelaars / inwoners
- + Fijnmazige paden die wandelen en fietsen promoten als primaire modaliteit

Pilot-gebied Achterveld
IN VIJF STAPPEN NAAR EEN GEZOND LOKAAL NETWERK

Oude - en nieuwe - landschapselementen worden weer toegankelijk gemaakt en leiden tot een interessante ervaring van het landelijke gebied

Bestaande modderbeek wordt gekoppeld aan recreatieroutes

Historische padenstructuur rondom Achterveld wordt hergebruikt voor recreatie en beweging

De Modderbeek is onderdeel van het Waterschap programma waarbij meer ruimte voor klimaateffecten en ecologie wordt gerealiseerd. Wat ontbreekt is de beleving ervan.

Pilot-gebied Achterveld IN VIJF STAPPEN NAAR EEN GEZOND LOKAAL NETWERK

4. VERBETEREN GEZONDHEIDSBESCHERMING

- + Nieuwe recreatieroutes houden rekening met kritische afstanden tot lucht- en geluid overlast gevende bedrijven en verkeerssituaties
- + Vegetatie en natuurstructuren worden aangeplant langs routes en zorgen voor natuurlijke schaduwwerking en daling van de gevoelstemperatuur bij sporten
- + De nieuwe routes langs de beken zorgen voor een veiligere verbinding voor schoolgaande kinderen door aantal oversteekplaatsen te verminderen en omzeilen van gemotoriseerd verkeer / tractoren

5. OPLADEN VAN HET NETWERK

- + Nieuwe padenstructuur wordt gebruikt voor nieuwe landbouwactiviteiten zoals gerobotiseerde bedrijfsprocessen
- + Aan het netwerk worden projecten gekoppeld die een sociale, culturele en gezondheidscomponent hebben zoals de tennisclub. Deze vormen nieuwe knooppunten in het dorp waar gezondheidsfuncties en voorzieningen gedeeld worden en recreatieve activiteiten plaats vinden voor meerdere generaties

Pilot-gebied Achterveld IN VIJF STAPPEN NAAR EEN GEZOND LOKAAL NETWERK

Pilot-gebied Achterveld

EEN GEZONDHEIDSVERBETERING VOOR ALLE TYPEN INWONERS

REGIONALE WATERWEGEN ACHTERVELD

DUURZAME LANDBOUW PADEN ACHTERVELD

SPORT-GEZONDHEIDSKNOOP ACHTERVELD

SPORTERS

's Avonds jog nog even via de landbouwpaden door de velden naar de modderbeek en terug. Vroeger kon ik daar niet eens komen'

SCHOLIEREN / JONGEREN

'We fietsen veilig en gezond naar de middelbare school in Barneveld. We hoeven niet meer langs de krappe weg met veel auto's maar gebruiken de route van de modderbeek nu'

RECREANTEN

'Voorheen sloegen we Achterveld altijd over, maar tegenwoordig is het landschap leuk om te verkennen. We fietsen nu op een dag van de Utrechtse Heuvelrug naar de veluwe via een ongelooflijk waterlandschap'

AGRARIËRS

"Doordat mijn bedrijf beter is verbonden op het recreatieve fietsnetwerk ontvang ik ook toeristen. Dat is nu mijn tweede verdienmodel naast mijn primaire duurzame landbouwbedrijf. Mijn erf is nu ook aantrekkelijk om op te wonen voor andere mensen. Door mijn boerderij te splitsen als zorgwoning heb ik ook een leuke buur erbij"

DAGELIJKS LEVEN

'ik doe mijn boodschappen in het weekend nu bij de lokale bij extensieve landbouw boeren in het dorp. Het is een leuk rondje dorp waarop we vrienden en familie tegenkomen. Ik vind de binding met mn omgeving fijn'

MOBILITEIT

'Voorheen ging ik met de auto naar werk en bracht ik de kinderen meteen naar school. Door de nieuwe regionale fietsverbindingen en e-bikes stap ik vaker op de fiets'

SENIOREN

"We combineren beweging met onze gezondheid en gaan naar de fysiotherapeut bij de sport-gezondheidsknoop Achterveld. Dit is ook een plek waar jongeren sporten. Ik vind het leuk dat alle generaties daar nu een plek hebben. Dat draagt bij aan de gemeenschapszin "

TYPE LIJN PROJECT: DE GEZONDE BEEKROUTE

Modderbeek bij Achterveld

GEZONDHEIDSBESCHERMING

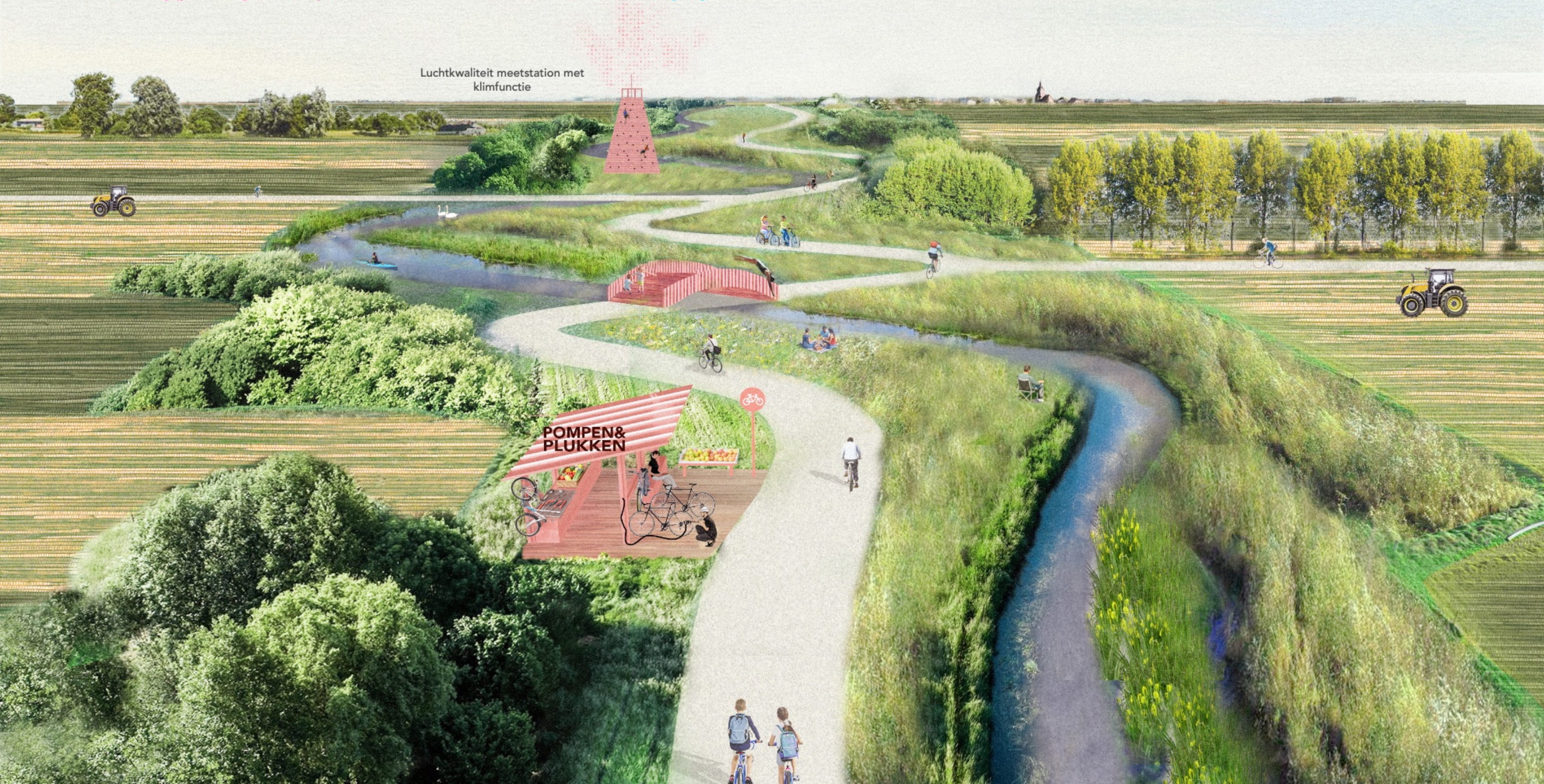
- + De groene zone aan de randen van de modderbeek vormt een bufferzone en creëert de aanbevolen afstand tussen landbouw (pesticiden, fijnstof, mestproducten) en het recreatief fietspad met de ecologische waterverbinding.
- + Groene barrières reduceren geluidsoverlast van landbouw in de ecologische en recreatieve zone
- + Bomen reduceren gevoelstemperatuur en creëren schaduw in de zomer
- + Ecologische zone rondom modderbeek vormt overstroming buffer bij grote neerslag
- + Klimtoren meet luchtkwaliteit op en maakt deze op toegankelijke wijze ervaarbaar en begrijpbaar voor gebruikers en passanten.

GEZONDHEIDSBEVORDERING

- + Hoogwaardig groen met beleavings- en recreatiewaarde bevordert de luchtkwaliteit
- + Kwalitatief fietspad nodigt uit tot bewegen, is verbonden met relevante functies (sport, school, werk) in de omgeving en is geschieden van overige mobiliteit en dusdanig fysiek veilig
- + Bike repair station als verblijfsplek met toegang tot gezonde lokale producten (groente, fruit, e.d.) en stimuleert ontmoeting en interactie tussen lokale gemeenschap en recreanten.
- + Langs de Modderbeek is plek en faciliteiten om te zwemmen. Een luchtmeterkwaliteit toren met klimfunctie verrijkt het landschap en toont de kwaliteit van de omgeving

LANDSCHAPPELIJKE KOPPELKANSEN

- + Het programma ruimte voor water wordt opgeladen met een recreatiewegen.. Hierdoor ontstaat meer draagvlak voor wateraanpassingen in de omgeving
- + De regionale verbinding langs het water met aanplant van vegetatie is een impuls voor de ecologie en biodiversiteit.

Luchtkwaliteit meetstation met klimfunctie

POMPEN & PLUKKEN

TYPE ZONEPROJECT: HET PERMEABELE LANDBOUBLOK

GEZONDHEIDSBESCHERMING

- + Diversivering van landbouw vormen verlaagt druk op luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en geluidsoverlast. Door betere verbindingen kunnen landbouwbedrijven ook inhaken op economische voordelen van toerisme. Agrariërs die hun tractorpaden openstellen kunnen worden gestimuleerd of beloond door bijvoorbeeld flexibiliteit bij vergunningaanvragen voor nieuwe typen duurzame stallen of plantenkassen
- + Zachte en groene kavelranden dragen bij aan waterberging en het opvangen van piekbelasting bij wateroverlast
- + Boomranden dragen bij aan het reduceren van hittestress in de zomer, creëren schaduw in de zomer, en vormen een lichte geluidsbarrière.

GEZONDHEIDSBEVORDERING

- + Kleinere maaswijdte en dichtheid fietsverbindingen tussen landbouwvelden maakt tot een toegankelijker en divers netwerk
- + Nieuwe kleinschalige verbindingen tussen landbouwvelden bevordert de fysieke veiligheid van de gebruikers.
- + Hoogwaardig groen met beleavings- en recreatiewaarde bevordert de luchtkwaliteit
- + Verschillende vormen van halfverharding (gravel, zand) stimuleert verschillende vormen van fietsen en sporten
- + Alternatieve vormen van economische functies voor boeren bedrijven vergroot de nabijheid, verbondenheid en diversiteit van voorzieningen (speelbos, boomgaard, voedselbos)
- + Sociaal maatschappelijke functies zoals ouderenwoningen of zorgwoningen stimuleert sociale cohesie en de inbedding van boeren bedrijven in lokale gemeenschapsstructuren

LANDSCHAPPELIJKE KOPPELKANSEN

- + Koppeling van netwerk met alternative vormen van landbouw: bosbouw t.b.v. regionale woonopgave, pixelfarming, strokenteelt etc.

TYPE KNOOP(PUNT): DE DORPSRAND ALS SPORT EN ZORGKNOOP

GEZONDHEIDSBEVORDERING

- + Open sportpark concept zorgt voor een stedelijke ruimte waarbij sport en publieke ruimte worden gecombineerd t.b.v. een levendige plek
- + Bij de aanleg van nieuwe woonwijken wordt sport en buitenruimte verbonden met de fiets en looproutes in het dorp. Het sportcomplex is niet een op zichzelf staand programma aan de rand van het dorp
- + In het clubhuis is plek voor andere voorzieningen zoals cultuur en fysio. Hierdoor worden investeringen gecombineerd en een betere sociale dynamiek.

04. HANDELINGSPERSPECTIEF – EEN REGIONALE GEZONDHEIDSCOALITIE

Strategie & handelingsperspectief

METHODE OPSCHALEN IN DE FOODVALLEY

HET VIJFSTAPPENPLAN TOEPASSEN OP ANDERE GEBIEDEN IN DE FOODVALLEY

De lessen uit het pilotgebied Achterveld staan niet op zichzelf. In een compact vijfstappenplan kan op iedere locatie in de Foodvalley worden gewerkt aan een beter bewegingsnetwerk, waarbij lokale koppelkansen worden benut.

Uiteraard is elk plan anders, afhankelijk van de condities en context. Wanneer op dit schaalniveau de juiste balans tussen regionale sturing en lokale betrokkenheid wordt gevonden, kan de aanpak de gemeenschap versterken.

REGIONALE SAMENWERKING MET WAARDE VOOR IEDERE STAKEHOLDER:

Om de samenwerking te realiseren is een duidelijke waardepropositie per stakeholder nodig. Hieronder worden deze opgesomd:

Agrariër: extra verdienmodel, erftransformatie, recreatieve omzet, landschapsvergoeding

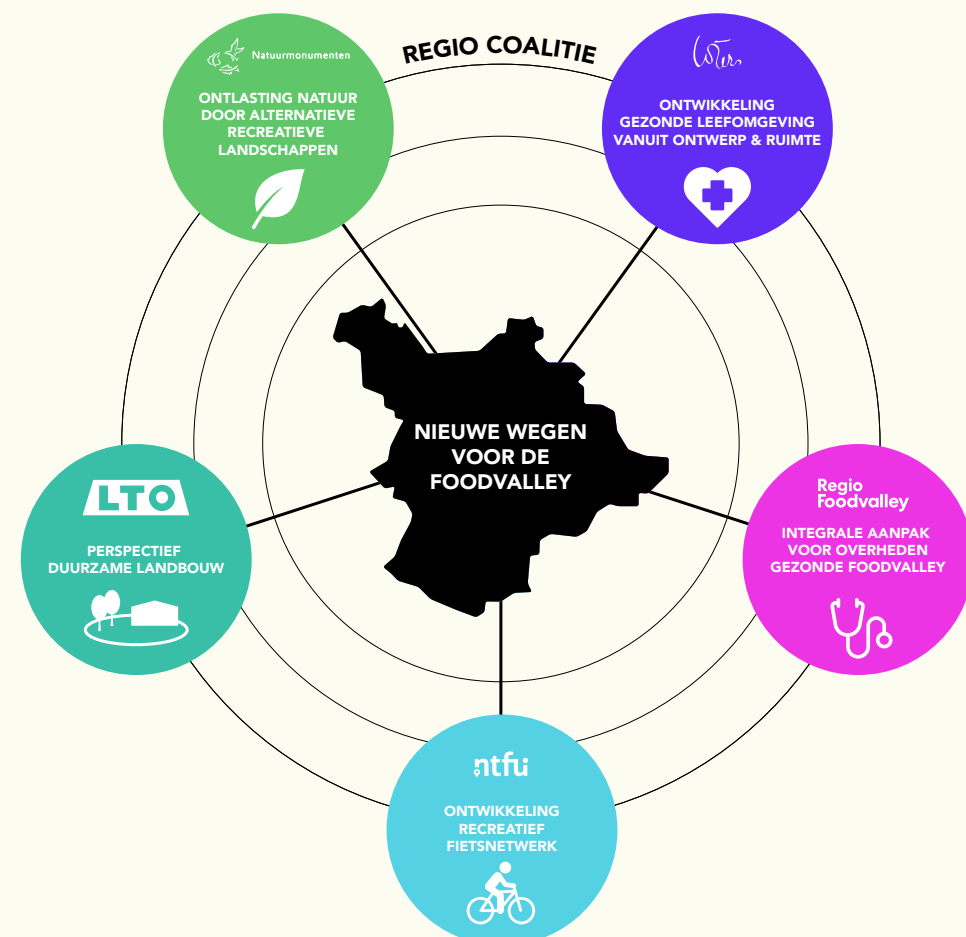
Gemeente: gezondere inwoners, veilige schoolroutes, betere dorpsranden

Waterschap: meer draagvlak voor beekherstel en waterberging

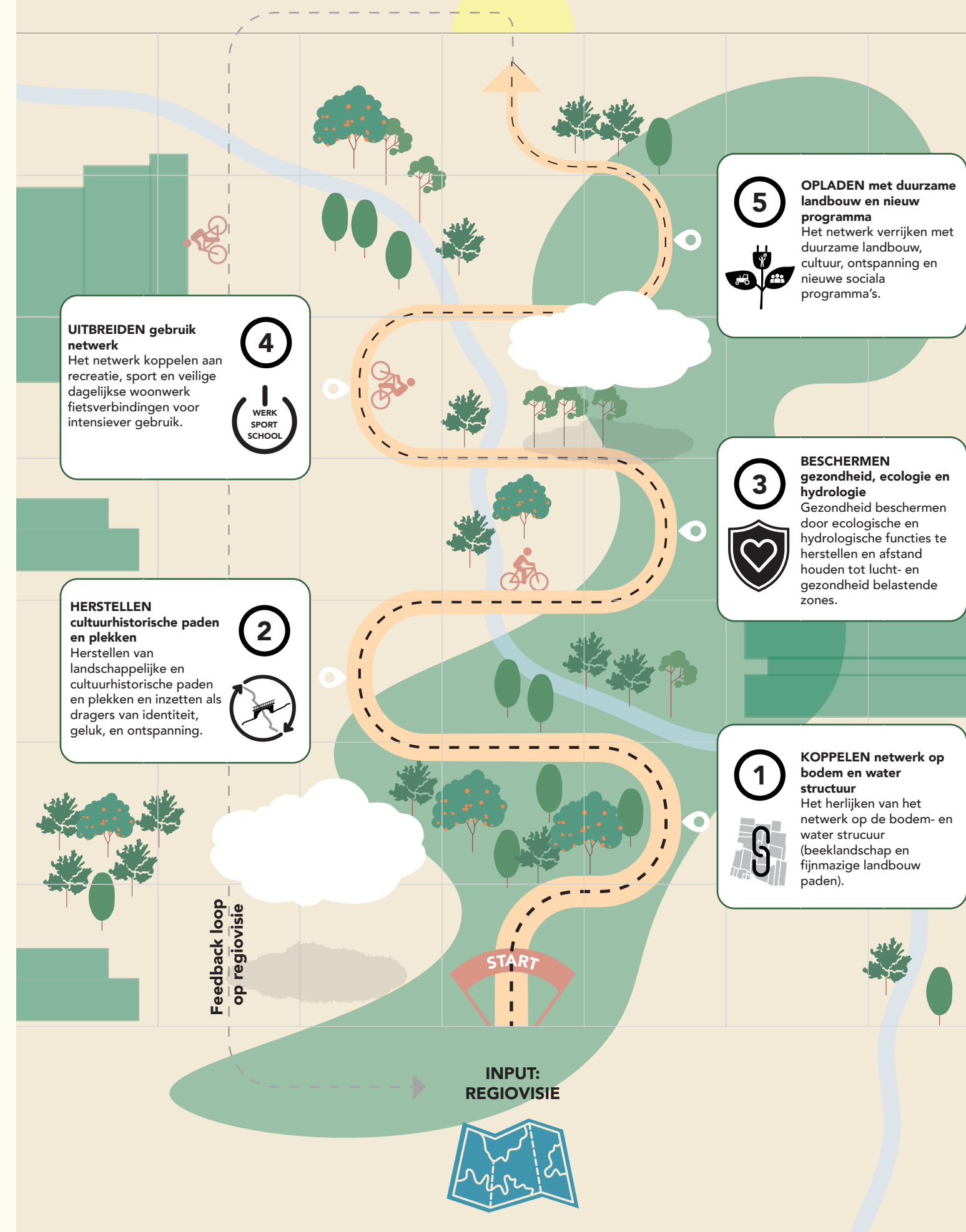
Provincie: koppeling van natuur, landbouw, mobiliteit en gezondheid

Bewoner: veiliger bewegen, meer voorzieningen, meer sociale plekken

Recreant: aantrekkelijk alternatief voor kwetsbare natuurgebieden

ROADMAP NAAR GEZONDHEID & GELUK IN DE FOODVALLEY

Strategie & handelingsperspectief METHODE OPSCHALEN IN DE FOODVALLEY

DE VOLGENDE STAP VOOR DE FOODVALLEY

De stedelijke gezondheidsopgave verschilt van de landelijke context door andere sociale condities, grotere ruimtedruk, ongelijkheid en een hogere belasting van groene infrastructuur. Tegelijkertijd zijn er terugkerende gezondheidsopgaven, zoals vervuilde lucht, hittestress en afnemende dagelijkse beweging.

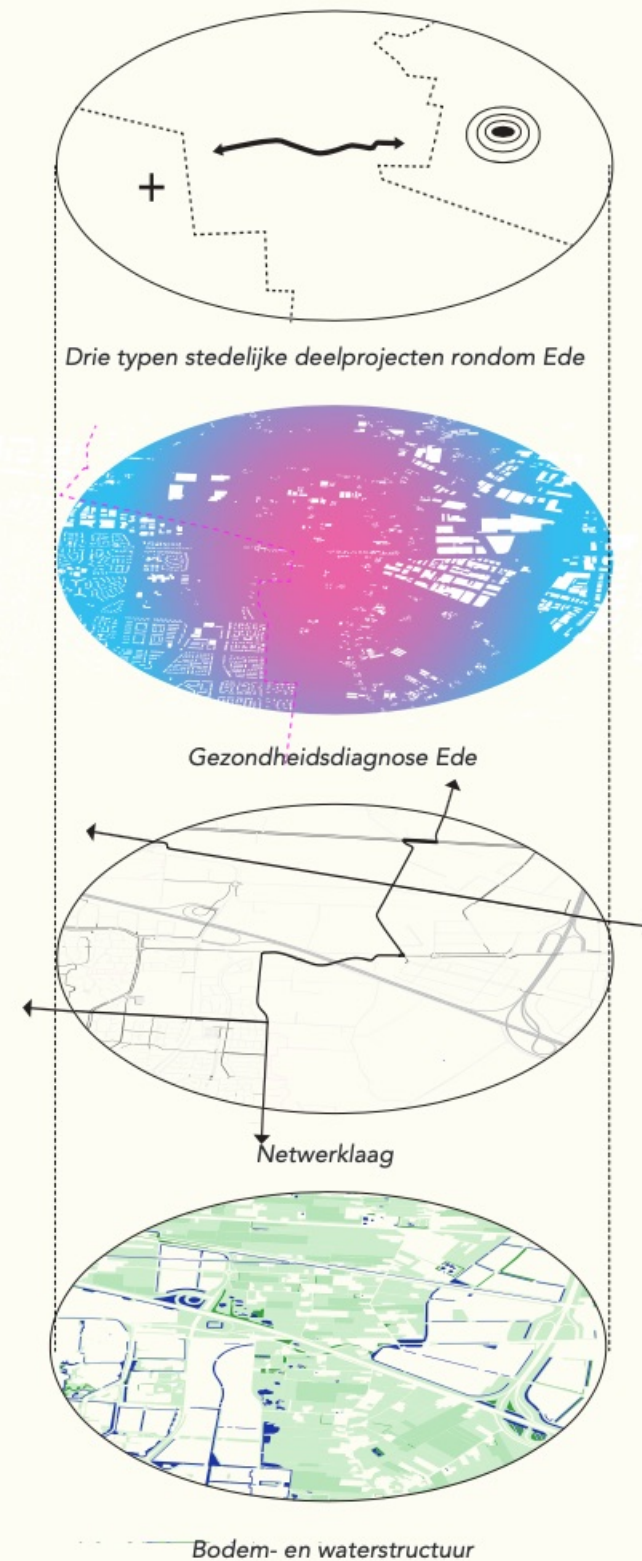
De regiovisie en het stappenplan voor Nieuwe Wegen zijn ook toepasbaar in stedelijke contexten. Daar zullen ze leiden tot andere typen deelprojecten, waarbij het fietsnetwerk opnieuw een verbindende rol speelt.

Tijdens de regioateliers zijn, in overleg met de Foodvalley, verkennende schetsen gemaakt voor het stedelijke gebied tussen Ede en Veenendaal. Daarmee is de visie en aanpak getoetst. Hierbij werden kansen geïdentificeerd, mogelijkheden geschetst en de potentie van stedelijke punt, lijn en zoneprojecten onderstreept.

De volgende stap voor het opschalen van de visie is het uitwerken van een casusgebied in de stedelijke randconditie. Daarbij kunnen lokale kansen worden gekoppeld aan de regionale ambitie voor een gezonde recreatie- en waternetwerk.

Het gebied tussen Ede en Veenendaal als pilot-gebied voor de volgende stap richting regionale aanpak.

De groene loper Maastricht - fietsen op de A2 naar het buitengebied

Catharijnesingel Utrecht - Bewegen langs en op groen-blauwe stedelijke dooradering

Nieuwe type gezondheidsknoppen in de openbare ruimte

Strategie & handelingsperspectief

METHODE OPSCHALEN IN DE FOODVALLEY

SAMEN WERKEN AAN HET NETWERK:
PUNTEN, LIJNEN EN ZONES

De visie voor het netwerk is zo opgezet dat regionale stakeholders aan deelprojecten binnen hun eigen sector en mandaat kunnen werken, terwijl zij tegelijk bijdragen aan een gezamenlijk langetermijndoel.

De lijnprojecten zijn van infrastructurele aard en zullen langs de beekstructuren logischerwijs door provincies en waterschappen worden opgepakt.

Op knooppunten in het netwerk ontstaan zones waarin verschillende partners op gebiedsniveau samenwerken aan een gebiedsontwerp. Gemeenten en private partijen zijn hier de aangewezen partners.

Private grondeigenaren, boeren en ondernemers kunnen met individuele projecten inhaken op het gezonde netwerk. Deze puntprojecten worden waar nodig ondersteund door overheden, vanwege hun maatschappelijke betekenis.

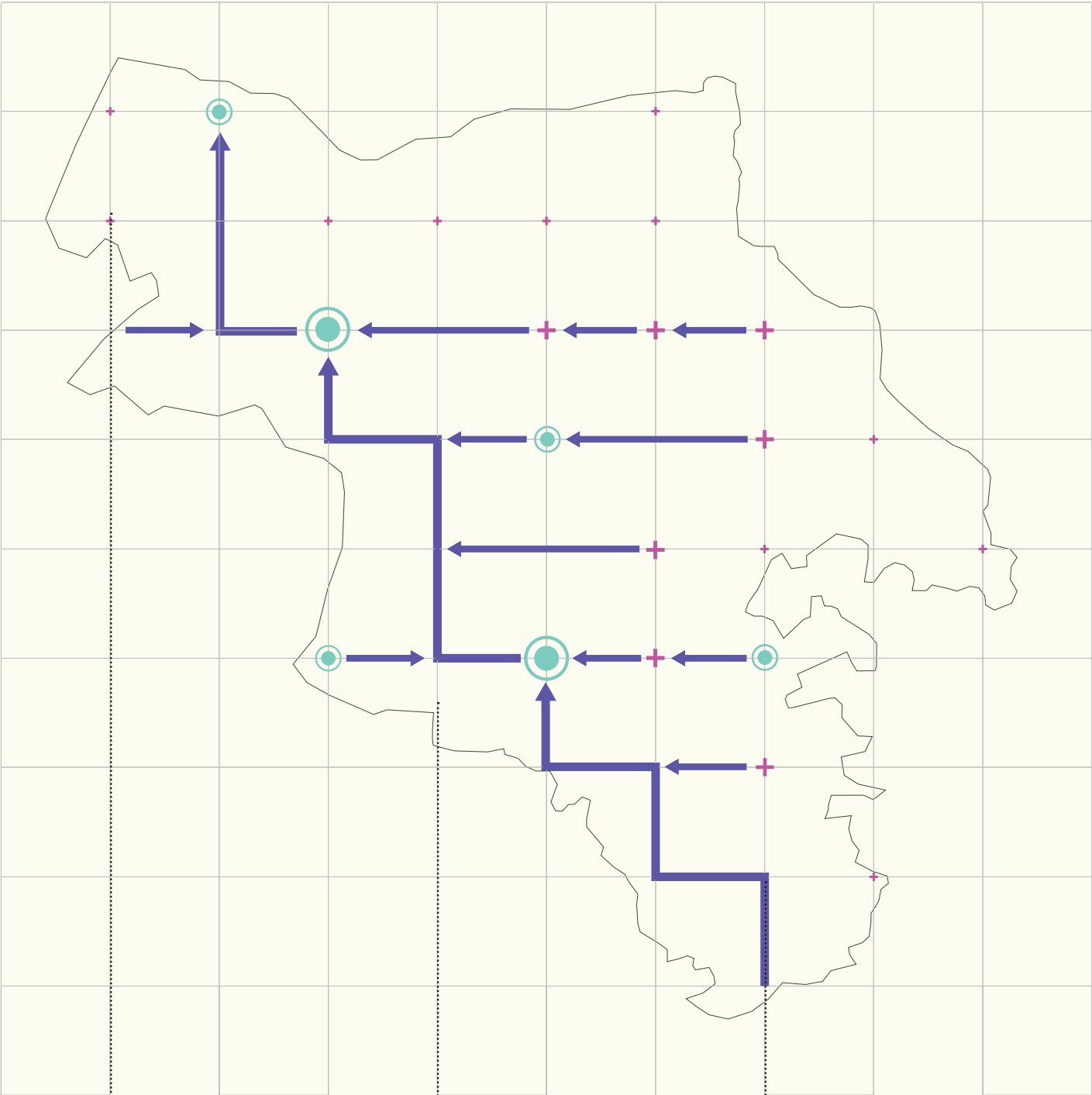
MOGELIJKE FASERING EN TIJD

0 tot 6 maanden: regionale coalitie vormen, pilot Achterveld en Ede stadsrand bestuurlijk vastleggen, quickscan op gronden en routes.

6 tot 18 maanden: ontwerp en overeenkomsten voor Modderbeekroute, drie agrarische erfprojecten, sport gezondheidsknoop.

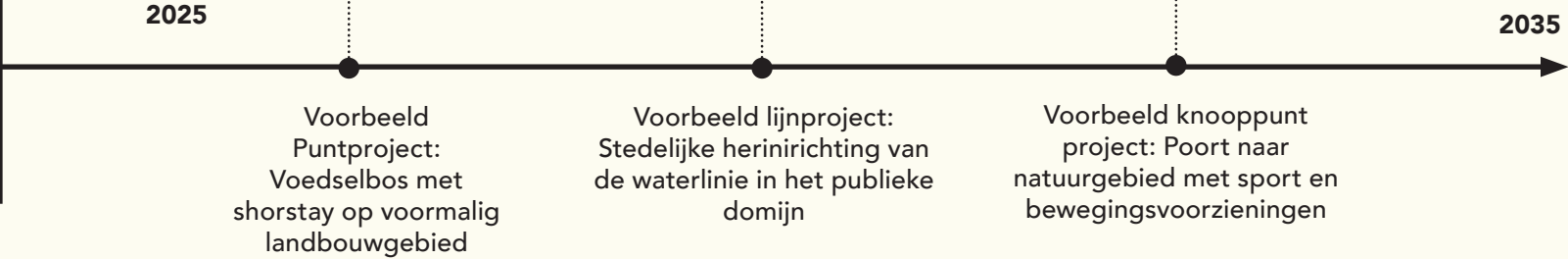
18 tot 36 maanden: aanleg eerste routes, monitoring gezondheid en gebruik, opschaling naar tweede pilot Ede Veenendaal.

3 tot 10 jaar: regionaal bekennetwerk als structurele drager voor gezondheid, landbouwtransitie en recreatie.

Type	Trekker	Partners	Instrument	Eerste stap	Impact
Lijnproject beekroute	Waterschap en provincie	Gemeente en grondeigenaren	beekherstel, grondruil, recreatief medegebruik	tracéverkenning Modderbeek	km route, ha waterberging,
Zoneproject landbouw	Gemeente en Agrariers	Provincie, LTO, recreatielandchap	erftransformatie, pacht, subsidies	3 boerenerven selecteren	nieuw verdienmodel, biodiversiteit
Knooppunt sport gezondheid	Gemeente	Sportclub, zorgpartij, school	Gebiedsontwikkeling	open sportpark Achterveld	bezoekers, beweegminuten, ontmoeting

Mogelijk uitvoeringsvoorstel

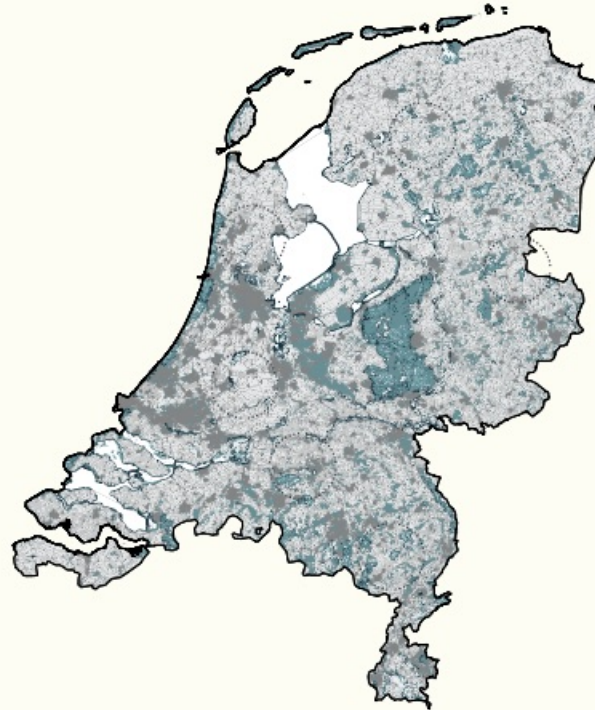

Strategie & handelingsperspectief METHODE OPSCHALEN IN NEDERLAND

AANPAK TOEPASBAAR IN ANDERE GEBIEDEN IN NEDERLAND

De aanpak die in de Foodvalley is ontwikkeld, heeft betekenis voorbij deze regio. Veel gebieden in Nederland kennen vergelijkbare opgaven: een landelijk gebied onder druk, een versnipperd recreatief netwerk, klimaatopgaven rond bodem en water, een noodzakelijke landbouwtransitie en groeiende verschillen in toegang tot een gezonde leefomgeving. Door het netwerk als vertrekpunt te nemen ontstaat een methode die lokaal kan worden aangepast, maar regionaal richting geeft. Niet het fietspad op zichzelf staat centraal, maar het netwerk als drager voor beweging, ontmoeting, waterherstel, landschapskwaliteit en nieuwe sociaaleconomische perspectieven. Daarmee biedt de visie een toepasbaar handelingskader voor andere regio's waar stad en land, natuur en landbouw, gezondheid en ruimte opnieuw met elkaar verbonden moeten worden.

De EO Wijers prijsvraag heeft aan deze ontwikkeling bijgedragen door de gezondheidsopgave niet als sectorale vraag te benaderen, maar als integrale ruimtelijke opgave. Het prijsvraagtraject bood ruimte om de koppeling tussen gezondheid, landschap, mobiliteit, landbouw en governance te onderzoeken en te verbeelden. Via de regioateliers, gesprekken met partners en de uitwerking van Achterveld als pilotgebied is de visie aangescherpt van een regionaal idee tot een overdraagbare methode. De prijsvraag heeft daarmee niet alleen geleid tot een voorstel voor de Foodvalley, maar ook tot een bredere ontwerpbenadering voor gezonde regio's in Nederland: gebiedsspecifiek in toepassing, maar herhaalbaar in methode.

Regio's in Nederland waar intensieve landbouwzones in potentie kunnen worden ontwikkeld naar aantrekkelijke en gezonde landschappen: Gelderse Vallei, Brabantse zandgronden, Achterhoek, Peel, Twente, Groene Hart randen, stedelijke randzones rond groeikernen.

NIEUWE WEGEN VOOR EEN GEZONDE FOODVALLEY